

Novi Matajur

Leto III - Štev. 2 (50)

UREDNIŠTVO in UPRAVA
Čedad - via IX Agosto 8

Tel. (0432) 7 13 86

Poštni predal Čedad šte. 92
Casella postale Cividale n. 92

ČEDAD 15.-31. januarja 1976

Autorizz. Tribun. di Trieste n. 450

Izdaja ZTT

Tiskarna R. Liberale - Čedad

Izhaja vsakih 15 dni

NAROČNINA: Letna 2000 ltr
Za inozemstvo: 3000 ltr
Poštni tekoči račun za Italijo
Založništvo tržaškega tiska
Trst 11-5374

Odgovorni urednik: Izidor Predan

Za SFRJ žiro račun

50101-603-45361

• ADIT • DZS, 61000 Ljubljana,
Gradlišče 10/II - Telefon 22-207

Quindicinale

Sped. in abb. post. II gr./70
Poštnina plačana v gotovini
Posamezna številka 100 ltr

Prebujenje!

Vsi, ki smo prisostvovali in sodelovali na letošnjem «Dnevu emigranta» v Čedadu, soglašamo v pre-sojanju in v izjavah, da ta tradicionalni shod naših izseljencev ni še nikoli v preteklosti tako veličastno uspel kot letos, bodisi zaradi velike, takorekoč plebiscitarne, udeležbe naših ljudi, bodisi zaradi prisotnosti številnih izvoljenih predstavnikov od naših beneških županov in občinskih svetovalcev, predstavnikov strank, voditeljev in članov kulturnih društev do pokrajinskih in deželni svetovalcev, poslancev v rimskem parlamentu in predstavnik dežele Furlanije - Julijske krajine v osebi predsednika sveta Arnalda Pittonija. Uspeh je tudi zaradi bogatega kulturnega programa, ki so ga prvič v celoti pripravili in izvajali beneški Slovenci sami: instrumentalno - vokalni ansambel Antona Birtiča «Beneški brati», pevski zbor «Nediški puobi» pod vodstvom zborovodje Chiabudinja, pevca Checco Bernjak in Ana Cibau z dvema pesmima, ki sta bili prvič predstavljene občinstvu na sejmu beneške pesmi lani novembra v Ljesi, in nova beneška dramska skupina s krstno uprizoritvijo nove dialektalne komedije «Beneška ojcet».

Letošnji uspeh praznika naših emigrantov najbolj zgovorno dokazuje porast narodnostne osveščenosti beneških Slovencev in tudi njihovo odločnost, da se ne le ohranijo, ampak tudi razvijajo na kulturnem, gospodarskem, socialnem in političnem področju kot enakopravna narodnostna skupnost. Po kulturnem srečanju na Kamenici in desetih drugih manifestacijah je «Dan emigranta» v Čedadu ponovno potrdil živo pripravljenost beneškega ljudstva, da se upre asimilacijski politiki, da je naše ljudstvo zrelo v zavesti in zahtevam po spoštovanju svojih pravic. Pokazalo je, da je kljub težavam in nerazumevanju v preteklosti samo iz sebe in črpač iz svojih bogatih tradicij, sposobno ustvarjati in razvijati svojo kulturo. Nihče več med poštenimi in razsodnimi politiki in kulturnimi ljudmi ne bo mogel trditi ali se izgovarjati, da beneški Slovenci niso zreli za uživanje svojih pravic, da jih ne zahtevajo sami ali da prihajajo te zahteve od zunaj.

Dolga in težavna toda plodna je bila pot beneških Slovencev od prvega srečanja emigrantov v letu 1964 na starem sedežu društva «Ivan Trinko». Takrat se nas je zbralo komaj petdeset ali kaj več. Tokrat, po dobrih desetih letih, je postalo prostorno gledališče «Ristori» v Čedadu za nas pretesno. Treba je bilo mnogo vztrajnosti, političnega in kulturnega boja, da smo iz začetnega obdobja prebujanja prešli do pravega prepoveda. Zanj so prispevali s svojim delom kulturna društva Beneške Slovenije, Zveza emigrantov in mnogi posamezniki iz vrst naših razumnikov, posvetnih in duhovnih. Prav tako so prispevali zanj tisti politiki, ki so se angažirali v posameznih naprednih strankah, da so v njih vzbudili zanimanje za naše probleme. Pot do popolnega priznanja naših pravic bo sicer še dolga in težavna, a danes nas je mnogo več kot včeraj, ki te pravice zahtevamo, ki zahtevamo, da se nas prizna kot narodnostno in socialno osveščeno skupnost.

Pogoji, v katerih živimo in delamo danes, so drugačni, boljše. Nekatere demokratične stranke so že spremenile ali začinjajo spreminjati svoj odnos do nas. Izboljšali so se odnosi med nami in oblastmi. Vse to je rezultat dejstva, da delamo in nastopamo enotno v obrambo naše etnične istovetnosti ne glede na politične nazore obstoječih kulturnih skupin in posameznikov.

Tako bomo delali in stopali naprej še z večjo angažiranostjo v

ozračju, ki ga je ustvarila tudi pri nas rešitev vprašanja meja med sosednjima državama in soglasni sklep videmskega pokrajinskega sveta, s katerim se priznava obstoj beneških Slovencev, katerih vprašanja naj bi v bližnji prihodnosti poglobila videmska pokrajinska manjšinska konferenca.

Na letošnjem «Dnevu emigranta» v Čedadu je bilo važno tudi dejstvo, da so vsi govorniki od predstavnikov emigrantskega združenja preko predstavnika krščanske demokracije Chiabudinja in komunistične partije Petričiča, do predsednika deželnega sveta, socialista Pittonija, odprto obravnavali odprte probleme beneških Slovencev ter se zavzeli za njihovo rešitev. Z nadaljnjim bojem našega ljudstva ter njihovih legitimnih predstavnikov ob politični dobri volji demokratičnih strank in ob solidarnosti vseh Slovencev nas navdaja prepričanje, da bomo le prišli do tistih pravic, ki nam jih zagotavlja ustava italijanske republike in tudi nedavni sporazum v Osimu med Italijo in Jugoslavijo. Shod emigrantov v Čedadu je zgovorno potrdil in povedal vsem, da poti nazaj ni in da odločnosti beneških Slovencev ne more nihče več zaustaviti.

Pogled na udeležence v teatru «Ristori»

VELIČASTEN "DAN EMIGRANTA," V ČEDADU

Ob prisotnosti naroda in predstavnikov oblasti predsednik deželnega sveta Pittoni: "Dežela je na vaši strani" - Tudi drugi govorniki se zavzeli za rešitev beneških problemov - Uspešen nastop prve beneške dramske skupine

V teatru «Ristori» v Čedadu je bilo 6. januarja popoldne tradicionalno srečanje emigrantov.

Udeležili so se ga beneški Slovenci, ki se za praznike vračajo v krog svojih družin in v svoj rojstni kraj, številni domačini iz vseh beneških vasi in občin skupno z beneškimi župani ter občinskimi odborniki in svetovalci, nadalje predstavniki oblasti videmske pokrajine, dežele in parlamenta, zastopniki slovenskega političnega in kulturnega življenja ter iz Jugoslavije in sosednega slovenskega obmejnega področja. Kinodvorana je bila tako v parterju kot na balkonu napolnjena do zadnjega kotička. Prisotnih je bilo nad tisoč oseb.

Nad 200 ljudi pa ni moglo vstopiti v dvorano, ker je policija prepovedala vhod iz varnostnih razlogov.

Kolikšen napredek so v pogledu organiziranosti in osveščenosti napravili beneški izseljenci ter z njimi tudi vsi beneški Slovenci, dokazuje skromna primerjava med letošnjim in prvim dnevom emigranta, ki ga je prosvetno društvo «Ivan Trinko» priredilo 6. januarja 1964. leta. Naj povemo, da se je pred 12 leti zbralo v skromnih prostorih čedajskega društva «Ivan Trinko» le nekaj desetih izseljencev, katerim je zapel pevski zbor iz Dola-Poljan, medtem ko so letos beneški Slovenci napolnili gledališko dvorano ter pripravili samostojen program.

Ta primerjava nas poduča o neverjetni rasti gibanja za go-

spodarski in narodni razvoj slovenskega dela videmske pokrajine ter o nevdržnem stališču odgovornih dejavnikov nasproti notnim in odločnim zahtevam beneških društev in prebivalstva, po priznanju njihove narodne identitete in podelitvi enakih narodnih pravic, kot jih uživajo ostali Slovenci v Italiji.

«Dan Emigranta» v Čedadu so počastili s svojo prisotnostjo številni predstavniki o-

blasti, skoraj vsi beneški župani, občinski svetovalci, predstavniki demokratičnih strank, poslanci rimskega parlamenta deželni in pokrajinski svetovalci, predstavniki A.N.P.I., kulturnih društev in sindikalnih in drugih emigrantskih organizacij, predstavniki sosednih občin iz Slovenije in jugoslovskega konzulata iz Trsta.

Pozdravni telegram sta poslala predsednik deželnega odbora Antonio Comelli in de-

želni svetovalec Rinaldo Bertoli.

Program, ki je trajal več ur, je obsegal pozdravne nagovore ter nastopa kulturno-prosvetnih skupin.

Predsednik deželnega sveta Arnaldo Pittoni je v svojem obsežnem govoru obravnaval vprašanje emigracije in s tem povezanega gospodarskega položaja Benečije ter narodnostnih pravic beneških Slovencev.

«Za vas, beneške Slovence, je bila pot v tujino bolj grenka, kot za katerega koli drugega prebivalca naše dežele in hkrati edina možnost za prežvljanje. Vzroke izseljenstva je treba iskati tudi v zanikanju narodnostnih pravic vaše etnične skupnosti, ki ima svoje značilnosti, navade in tradicije. To je strašen nesmišelj za demokratično državo, ki se v vsej svoji dejavnosti navdihuje pri takšni ustavi, katere načela so uresničevali naši ljudje v osvobodilnem boju. Tega vam ne pravim zavoljo tega, ker bi hotel naštevati vaše težave, niti ne za-

Arnaldo Pittoni, predsednik deželnega sveta

tegadelj, da bi odpiral brazgotine, pač pa govorim o njih zato, ker so končno postali nanje pozorni ljudje, javni upravitelji in vsa deželna skupnost.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Affermato alla 'Giornata dell'Emigrante' a Cividale il programma degli sloveni in Friuli

Rinascita economica e culturale

Oltre mille persone hanno presenziato alla manifestazione organizzata dall'Unione Emigranti e dai Circoli culturali della Slavia italiana. I discorsi di Pittoni, Del Basso, Chiabudini, Feletig e Petricig sui reali problemi della Comunità

La tradizionale «Giornata dell'Emigrante», realizzata nel teatro Ristori di Cividale il 6 gennaio scorso, ha avuto quest'anno aspetti nuovi che debbono trovare giusta eco nel «Novi Matajur». La stampa provinciale («Gazzettino» e «Messaggero Veneto»), riferendo in succinti articoli la manifestazione degli emigranti sloveni e dei loro amici della Slavia italiana, non hanno reso buon servizio all'informazione.

La stampa friulana dell'indomani ha riportato ampiamente tutte le manifestazioni dell'Epifania, ma ha trascurato quest'incontro, che pure è ormai una tradizione consolidata a Cividale.

Eppure una sala gremita di

oltre mille persone (con la partecipazione e l'adesione di rappresentanti del Parlamento, della Regione, della Provincia e dei Comuni della zona), sala in cui hanno preso la parola — fra gli altri — il Presidente del Consiglio Regionale ed il Sindaco della città ducale dovrebbero essere un fatto obiettivamente rimarchevole per il cronista: anche perchè vi sono stati pronunciati impegnativi discorsi politici.

Gli sloveni — ha affermato di recente la Provincia di Udine — sono una componente essenziale del Friuli: è quindi doveroso che le genti friulane vengano informate dalla stampa dell'attività cul-

Continuazione a pag. 2

Beneška dramska skupina

Veličasten "Dan Emigranta"...

(Nadaljevanje s 1. strani)

Vsem so namreč znane zahteve predstavnikov slovenske narodnostne skupnosti videmske pokrajine, sporočene predsedniku dežele ter predstavnikom političnih skupin v deželni svet, v katerih se je jasno izoblikovala potreba, da dežela pomaga kulturnim skupinam, ki hočejo zaščititi in ovrednotiti kulturno dediščino slovenskega prebivalstva na Videmskem in da podpira izobraževanje mladine v slovenski, kar bi moralo predstavljati izhodišče za bodoče državne posege.

Pittoni je nato omenil zahtevo slovenske narodnostne skupnosti, da jo stranke ustavnega loka podpirajo v njenem dramatičnem stoletnem boju za fizično in narodnostno ohranitev. «Dejavnost pokrajinskega sveta v Vidmu — je nadaljeval Pittoni — hoče prvenstveno doseči to, da se ne bi čutili tujci na svoji zemlji in da se ne bi uničilo, kar je še jezika in kulture ostalo slovenskemu prebivalstvu na Videmskem. Vse to dokazuje, da dolgoletni psihološki pritisk na vas ni rodil sadov in da vaš protest (rka na zavest svobodnih in demokratičnih ljudi naše dežele. Žal, če tako ne bi bilo! Država je že predolgo časa vaš dolžnik! Preveč let vas skorajda obtožujejo samo zaradi tega, ker ste in ker branite dokaze o svoji bitnosti. Vaša skupnost predstavlja element obogatitve za kulturno omikano in demokratično dediščino vse pokrajine, dežele in vse državne skupnosti. «Lahko vam zagotavljam — je Pittoni dejal izseljencem — da deželni svet že dalj časa z občutljivostjo spremlja vaše težave in da vaš odločen pro-

test ni ostal nezapažen v naši skupščini. Hodimo po poti k priznanju vaših pravic kot deželanov in Slovencev na Videmskem. To je vaša zasluga, sad vaše pogumne potrpežljive in dostojanstvene dejavnosti. Nadaljevati moramo na tej poti, premagovati predsodke in nasprotovanja. Vedite, da so na vaši strani vsi demokrati dežele Furlanije - Julijske krajine in naša deželna skupščina. Drugače tudi ne more biti, če hočemo mirno sožitje in sodelovanje v teh krajih, kjer je zaradi zemljepisnega položaja vedno prihajalo do sporov in vojnih grozot».

Predsednik Pittoni je svoj govor sklenil z zagotovitvijo, da je seznanjen v vprašanem izseljenstvu in da je globoko v zavesti vsakogar v naši deželi, ki se ukvarja z javnimi posli. Omenil je pobude beneških izseljencev za povratek v rojstni kraj, njihovo delovanje v tujini, kongres v Taminesu, deželno akcijo, da se temu pojavi napravi konec, in vsedrjavno konferenco o izseljenstvu.

Pokrajinski svetovalec prof. Pavel Petricig, ki je izseljenca pozdravil v imenu beneških društev, je dejal, da so se izseljenci najprej povezali z delavskim razredom v državi, kjer so si poiskali svojo zaposlitev, pozneje pa so se preusmerili v domači kraj in tako spoznali vse hude posledice izseljenstva za domače kraje, ki so se izpraznili, kjer je zemlja ostala neobdelana, domačije pa zapuščene, ker ni bilo več sposobne delovne sile. Petricig je nato navedel velik uspeh kongresa v Taminesu, na katerem so seznanili italijanske oblasti z zahte-

Pokrajinski svetovalec prof. Paolo Petricig

vami po povratku v domovino, nujnostjo šolanja v slovenski in zaščito domače kulture. Nanizal je podatke o lanski dejavnosti ter rekel, da so v Benečiji tretjič priredili kulturne dneve, drugič natečaj Moja vas, izvedli Mlado brijezo in srečanje na Kamenici z odkritjem spominske plošče. Ustanovili so pevski zbor v Dolenjem Bernasu «Pod lipo», planinsko društvo Benečije in igralsko skupino, ki danes prvič nastopa. Imeli so stike s strankami in jih seznanili s svojimi vprašanji, izvolili svoje predstavnike v krajevne uprave in pokrajinski svet, izboljšal se je tudi položaj demokratičnih strank. Tudi navzočnost zastopnikov dežele, pokrajine in občine Čedad v tej dvorani ima svoj pomen.

«Začenjamo novo poglavje v naši zgodovini, je rekel Petricig, da dokažemo našo kulturno in politično sposobnost. Odpirajo se nam boljše perspektive predvsem z gorsko skupnostjo za Nadiške doline. Ta skupnost mora zagotoviti mladim ljudem delovna mesta. Prav tako pa bo treba urediti naše pravice do jezika in kulture. Prvi uspeh smo zabeležili 9. decembra, ko so vse stranke ustavnega loka v pokrajinskem svetu v Vidmu priznale obstoj Slovencev v Benečiji ter se odločile za sklicanje manjšinske konference.

«Naš boj pa še ni dokončan. Še bolj se moramo truditi, okrepi stike med društvi in z Zvezo emigrantov. Od teh stikov in od enotnosti je odvisna naša sposobnost za uspešno prirejanje kulturnih prireditev in za še plodnejše delovanje v novem letu,» je dejal Pavel Petricig.

Predsednik zveze emigrantov iz Beneške Slovenije Luciano Feletig je najprej izrazil željo izseljencev po povratku. V Latinski Ameriki jih pesti inflacija, v Evropi pa

Predsednik Zveze beneških emigrantov, Luciano Feletig

brezposelnost. Malo je krajev v Italiji, ki bi imeli toliko izseljencev kot v Benečiji in tudi malo takšnih je, kjer bi imelo neko področje tako majhen dohodek. Izseljevanje je posledica raznarodovanja v Benečiji. «Toda beneški izseljenci smo se organizirali, zahtevamo povratek in izgradnjo nove Benečije. Potrebno je zagotoviti takšne pogoje, da noben Benečan ne bo odšel več v tujino in da se bodo vrnil tisti, ki so zunanaj», je zaključil svoje izvajanje Luciano Feletig.

Čedajski župan Giovanni Dal Basso je najprej zanikal, da bi bil Čedad kdaj slovenski, pač pa je priznal, da je bil ta kraj gospodarsko središče za Nadiške doline in da se sedaj povezuje s Tolmi-

Župan Čedada, Giovanni Dal Basso

nom in Kobaridom. Hvaležen je prednikom, da so ohranili kulturo, ki ne sme izumreti niti v teh krajih niti v Furlaniji. «Kadarkoli izgine neka kultura, je izguba za človeštvo», je dejal župan Dal Basso.

Pokrajinski svetovalec Giuseppe Chiabudini je obžaloval, da je bila dežela Furlanija-Julijska krajina tako kasno ustanovljena, sicer emigracija ne bi dosegla takšne

Pokrajinski svetovalec Giuseppe Chiabudini

razežnosti. «Delali smo za izboljšanje materialnih pogojev, toda pozabili smo na človeka — je dejal Chiabudini, ko je govoril o posegih dežele v prid gospodarskega razvoja Nadiških dolin. «Pozabili smo na človeka v njegovem etničnem okolju. Več je vredno če mu damo duhovno zadoščenje, kot pa materialne dobrine. Pokrajinska uprava v Vidmu bo sklicala konferenco, da bi preučili, kaj je bilo v desetih letih najbrž namenoma pozabljenega».

Dejal je, naj se ljudje svobodno opredeljujejo in angažirajo, če pa se ne bodo, so za-

to sami odgovorni. Na koncu je v prijetni domači govorici zaželel zdravja veselja in sreče emigrantom, ter napovedal nastop svojega moškega zboru «Nadiški puobi», ki je zapel dve slovenski narečni in eno furlansko.

Pridna in simpatična napovedovalka Bruna Strazzolini

Prireditev je odprl Anton Birtič s svojim ansamblom «Beneški brati», potem pa je beneška dramska skupina nastopila z dialektalno komedijo Izidora Predana «Beneška ojcet», ki jo je režiral član SSG iz Trsta Adrijan Rustja. Gre za izviren kulturni dogodek, ki odkriva presenetljivo silo beneške mladine. V igri je nastopilo deset beneških fantov in deklet iz najrazličnejših vasi, ki so v naletu entuziazma pripravili kostume, sceno, glasbo in dekoracijo ter morda sploh prvič postavili na oder tako zahtevno igro v svojem jeziku. Z njo bodo poslej gostovali po Benečiji, na Goriškem in Tržaškem.

Povedati moramo, da je vladalo po vseh vaseh Beneške Slovenije veliko zanimanje za prvi nastop domače dramske skupine. Zato je bil naval tisti dan na Čedad tako ogromen, udeležba tako veličastna in plebiscitarna. Igralci so sijajno opravili prve izpite, zato so bili večkrat nagrajeni z iskrenimi aplavzi, na koncu pa z burnimi ovacijami.

Igralci so vsi od kraja izjavili, da je bil uspeh njihovega prvega nastopa v Čedadu dobra injekcija, ki jim bo pomagala iti naprej.

Od prvega emigrantskega dne, leta 1964, nas ločuje razmeroma kratka doba, toda od tistih plahih korakov, storjenih v negotovo, je napravil proces osveščanja med beneško mladino takšen napredek, da je zasenčil pritiske ustrahovanja in poskuse njenega raznarodovanja. Uveljavlja se naprednejše, odprteje in bolj človeško.

Dan emigranta je tako prižgal v tisočih upanje na boljši jutri, ki ga ne bo grelo samo domače ognjišče, ampak tudi pojoča domača beseda.

IZ KANALSKE DOLINE

Nov odcep državne ceste Pontabelj-Naborjet

Provincionalni deželni odbor je sklenil, da se bo držal načrta, ki je bil predložen pred nedavnim, da se bodo uredile cestne mreže v Kanalski dolini. Najprvo so proučili zapuščenost ceste, ki vodi iz glavne ceste (strađa stajale n. 13) iz Pontablja v Naborjet (Malborghetto). Ta cesta je dolga približno 15 kilometrov in je nadvse potrebna, da se jo obnovi vsaj v toliki meri, da bo zmožna prenašati tudi težki avtomobilski promet.

50. ŠTEVILKA NOVEGA MATAJURJA

Z današnjo številko praznuje «Novi Matajur» svoj mali jubilej. Izšlo je 50 števil. To ni dosti, a ni niti malo, posebno, če pomislimo, da so nekateri napovedovali Novega Matajurja kratko življenje.

Ni dolga pot, ki smo jo prehodili od 1. januarja 1974. leta, a bila je polna važnih in zanimivih dogodkov za našo slovensko skupnost, pridobili smo na bogatih izkušnjah.

Doživeli smo uspehe, radosti, pa tudi razočaranja. To je pač naravno za časopis, ki dela v takšnih specifičnih pogojih in se razvija na takšnem področju, kot je naše.

Znatne uspehe smo dosegli v povišanju naklade, saj smo v dveh letih skoraj podvojili število naročnikov. Razvili smo sodelovanje z ljudmi na vaseh in vedno bolj se širi krog zunanjih sodelavcev. Do sedaj je sodelovalo v Novega Matajurju, z večjimi ali manjšimi prispevki, približno 70 ljudi.

Mnogi prijatelji Novega Matajurja prinašajo na uredništvo, ali na dom sodelavcev, vedno več novih naročnikov, njihovih znancev in sorodnikov, ki živijo doma ali po svetu.

Za to sodelovanje smo jim hvaležni in s tega aspekta se nam obeta še boljši, vsestranski razvoj.

Kar pa nas zanima tu, in ne samo nas, pač pa tudi naše dobrohotne in zlonamerne kritike, je vprašanje, če smo se držali principov, ki smo jih bili napovedali v prvi in drugi številki, to se prvi ob izidu Novega Matajurja.

Ko smo se predstavili bralcem s prvim uvodnim člankom smo, med drugim, napisali:

«Novi Matajur» želi biti povezovalac v boju društev in skupin za naše pravice. Hoče biti glasnik njihovih težav in novega položaja, odprti vsem, ki želijo preporod Beneške Slovenije...».

Mislimo, da nam ne more nihče očitati, da se nismo dosledno držali tega napovedanega načela.

Poleg tega smo poskušali beležiti in biti prisotni povsod, kjer se je razpravljalo o poglavitnih problemih naše narodne skupnosti.

Če smo bili kje pomanjkljivi, se oprostimo, a večkrat naše pomanjkljivosti niso odvisne od pomanjkanja naše dobre volje, pač pa so povzročene od objektivnih in subjektivnih težav: pomanjkanje ljudi in sredstev in, navsezadnje, so tudi sile ter energije najožjih sodelavcev lista razkropljene na številne druge aktivnosti.

Vendar s tem ne mislimo opravičevati vseh neizpolnjevanj. Izboljšati moramo naš časopis, da bo vedno bolj privlačen, dostopen in razumljiv za naše ljudstvo. Naša želja je, da pride naše glasilo, glasilo nove Benečije, v vsako našo hišo in med izseljence. Zato moramo še bolj razširiti krog sodelavcev. Samo tako bomo lahko do konca opravili svojo nalogo, svoje poslanstvo in samo tako bo postal Novi Matajur važen dejavnik v boju za pravice našega ljudstva. S temi hotenji in s tem duhom želimo iti naprej.

Uredništvo

RINASCITA ECONOMICA . . . .

(Continuazione dalla 1ª pagina)

turale e della lotta degli emigranti sloveni, come mostra l'adesione alla «Giornata» dei sindacati e dei rappresentanti friulani. Anche in questo caso, il «Novi Matajur» si assume il compito dell'informazione.

PRESENTI QUALIFICATE RAPPRESENTANZE

La partecipazione oltre ogni precedente (centinaia di persone non sono riuscite a trovar posto in sala); i telegrammi di adesione del Presidente della Regione, Comelli e dell'on. Armani, segretario della Camera dei Deputati; la presenza dei deputati Lizzero e Skerk, dei consiglieri regionali Baracetti, Specogna e Stoka, dei consiglieri provinciali Chiabudini, Petricig e Toschi, dei sindaci Bonini, Corredig, Osgnach, Zuanella e Zufferli, di assessori e consiglieri comunali e della Comunità montana; il contenuto dei discorsi, centrati sul rapporto emigrazione e territorio, nonché sulla urgenza di impegnare gli organi dello Stato alla difesa della Comunità slovena del Friuli negli aspetti economici e su quelli etnico-linguistici e culturali; la presentazione di un ricco programma culturale annunciato dalla signora Bruna Strazzolini, tutto gestito ed attuato dagli sloveni delle nostre Valli, fino alla divertente commedia

«Nozze in Benecia», recitata dal nuovo gruppo teatrale, ed ai canti tradizionali e moderni di Birtig, Bergnach e del coro «Nediški Puobi» tutti questi gli elementi di novità in una tradizione, che ha avuto un inizio in sordina il 6 gennaio 1964.

IMPEGNO E PARTECIPAZIONE

La crescita della coscienza comunitaria e la popolarità dei programmi culturali sono elementi ben evidenziati dal rapido crescere della partecipazione.

Non è un caso che questa ultima «Giornata dell'Emigrante» segni un punto di massima molto elevato. La crisi economica, la nuova situazione dell'emigrante che rivendica un lavoro entro la sua comunità naturale, il recente impegno della Provincia di Udine — e quindi anche dei partiti della maggioranza — hanno posto in moto un meccanismo tenuto forzatamente fermo per decenni.

Oggi le forze democratiche possono contare su una partecipazione che è di vastissima portata e che dà ragione a chi — come i circoli culturali e gli emigranti — ritengono che la rivendicazione della rinascita economica e culturale della Slavia italiana sia patrimonio di tutta la nostra popolazione.

Gli interventi alla giornata dell'Emigrante

PITTONI

Presidente del Consiglio Regionale

«Per voi, sloveni del Friuli, la strada dell'emigrazione è stata particolarmente amara e le cause del vostro esodo stanno anche nella negazione che si è fatta dei diritti della vostra comunità etnica, che ha proprie caratteristiche, usi e tradizioni. E' una grave responsabilità per lo stato democratico, questa, poichè esso si ispira alla Costituzione, realizzata con la lotta di liberazione.

Sono note a tutti le rivendicazioni che i rappresentanti della Comunità slovena della provincia di Udine hanno posto alla Regione affinché si stabilisca un rapporto nuovo, capace di sopperire ai doveri trascurati dallo stato. E' stata espressa la richiesta che tutti i partiti dell'arco costituzionale sostengano la drammatica lotta che da oltre un secolo gli sloveni della Benecia sosten-

gono per la difesa della propria presenza fisica ed etnica.

L'attività del Consiglio Provinciale di Udine — ha detto fra l'altro Pittoni — dimostra che non è possibile annientare quanto è rimasto del vostro patrimonio etnico e culturale.

La vostra protesta batte alle coscienze degli uomini democratici della nostra Regione. Lo stato vi è debitore da tempo: la vostra comunità rappresenta, infatti, un elemento di arricchimento dell'intera provincia, della regione e dello stato. Perciò vi voglio assicurare che le vostre rivendicazioni non sono rimaste senza eco nel Consiglio Regionale: siamo sulla strada del vostro riconoscimento ed è questo merito vostro, frutto del vostro coraggio, della vostra pazienza e della vostra dignità.

Dalla parte vostra, stanno tutti i democratici della Regione Friuli-Venezia Giulia».

DEL BASSO

Sindaco di Cividale

Nel saluto ai convenuti, soffermandosi in particolare sul carattere di Cividale, importante centro della storia e della cultura friulana con ampi contatti con le comunità vicine, soprattutto quella slovena, il Sindaco di Cividale ha ricordato come: «... laddove viene a morire una cultura, vi è una perdita per l'intera umanità».

Perciò va reso omaggio a chi, nel passato e nel presente, opera per la difesa delle minoranze linguistiche e culturali, sia nei luoghi abitati da sloveni, che in Friuli.

CHIABUDINI

Consigliere provinciale

«Abbiamo operato per migliorare le condizioni economiche (per quanto nei limiti dovuti alla ritardata istituzione della Regione), ma nel suo ambiente etnico.

abbiamo dimenticato l'uomo. Bisogna pensare alla sua soddisfazione spirituale oltre che ai beni materiali. L'Amministrazione provinciale di Udine convocherà la conferenza della Provincia per discutere di quanto è stato dimenticato in questi ultimi trent'anni.

La nostra gente — ha detto Chiabudini — deve impegnarsi e decidere in piena libertà».

Alla fine egli ha espresso ai presenti l'augurio di un migliore avvenire, esprimendosi nel nostro dialetto sloveno.

SPORT

IMBATTIBILE LA SQUADRA DI SUBIT

Močna «squadra» naših slovenskih puobu iz Subida

Martedì 6 gennaio sul polisportivo comunale di Attimis si è concluso il 2.º Torneo di calcio «Trofeo della Befana» organizzato dalla squadra di calcio di FORAME. Le squadre partecipanti erano le seguenti:

Attimis, Racchiuso, Forame, Subit, Torlano.

Le squadre sono state divise in due gironi, nel primo Racchiuso, Forame e Torlano, nel secondo il Subit e l'Attimis.

La squadra favorita e quindi da battere era il Subit, vincitore della prima edizione, però anche le altre squadre erano molto agguerrite. Le partite di eliminazione giocate il giorno 26 - 28 dicembre e il giorno 4 gennaio hanno avuto i seguenti risultati:

1.º Girone:
Racchiuso - Forame 2-0;
Racchiuso - Torlano 2-2;
Torlano - Forame 2-0.

Si è qualificato il Racchiuso sul Torlano dopo calci di rigore.

2.º Girone:
Subit - Attimis 1-0.

Nelle finali, per il terzo e quarto posto l'Attimis ha avuto ragione del Torlano. Dopo calci di rigore, la partita era finita 2 a 2.

La finalissima giocata tra le squadre del Racchiuso e del Subit è finita 0-0. Il Subit ha dimostrato una maggiore

supremazia tecnica e atletica, e sarebbe potuto andare in vantaggio parecchie volte, ma la bravura del portiere del Racchiuso gli ha impedito il successo. Il Racchiuso si è fatto pericoloso solo sui calci di punizione.

Si è passato come voleva il regolamento ai calci di rigore.

Il Racchiuso sbagliava il 2º rigore e si faceva parare il 3º, il Subit invece li metteva tutti a segno in maniera impeccabile.

Il risultato dei calci di rigore premiava il Subit dimostratosi la migliore squadra del torneo. Un elogio particolare va alla difesa del Subit la quale durante tutto il torneo è stata imbattuta.

La formazione, con la quale il Subit ha vinto, è stata la seguente: Balloch Paolo, Guion Valter, Scubla Giordano, Sigura Bruno, Sigura Ivano, Scubla Angelo, Petrossi Claudio, De Bellis Giuseppe, De Bellis Ivo, Tomasino Sergio, De Bellis Dino.

La premiazione è stata fatta dal sindaco di Attimis, Emerati Giulio, con la giunta municipale al completo.

E' da segnalare il fatto che molti tifosi del Subit erano presenti alle gare. Soprattutto le donne hanno contribuito con l'incoraggiamento alla vittoria.

«Nediški puobi» so prav lepo zapeli in prinesli na «Dan emigranta» pravi duh domačnosti

FELETIG

Presidente dell'Unione Emigranti Sloveni

Il presidente Feletig, parlando a nome degli emigranti sloveni, ha espresso l'auspicio del ritorno degli emigranti ai propri paesi: «L'inflazione e la disoccupazione colpiscono i nostri emigranti i quali, ora che si sono organizzati, rivendicano un lavoro dignitoso presso le proprie famiglie e la costruzione di una Benecia dalla quale non sia più necessario partire per il mondo in cerca di un lavoro.

L'emigrazione è stata una conseguenza della strategia dell'assimilazione e della snazionalizzazione: l'una e l'altra debbono finire, se vogliamo realizzare una concreta difesa della nostra comunità».

PETRICIG

Consigliere provinciale Rappresentante dei Circoli culturali

«Il presente momento — ha affermato Petricig, portando il saluto dei circoli culturali agli emigranti slo-

veni — è caratterizzato da una nuova situazione generale, che ha i suoi positivi aspetti anche nelle nostre Valli. Si è ampliata la capacità di intervento delle nostre associazioni, si è assicurata la partecipazione popolare alle nostre manifestazioni, già ci poniamo compiti nuovi. Grazie al contributo degli emigranti, i rapporti fra i partiti sono mutati e notiamo anche la modifica qualitativa che ha condotto giovani forze alla

direzione di nostri Comuni».

Particolare importanza assume la decisione (sulla quale ci siamo tutti impegnati lungamente), della Provincia di organizzare la Conferenza, in cui saranno discussi i problemi della Comunità slovena del Friuli.

«Ci attende, dunque — ha concluso Petricig, che ha parlato in sloveno — un 1976 denso di responsabilità, nel corso del quale dovremo essere all'altezza dei compiti che ci attendono».

«Dan emigranta» v Čedadu je začel z nastopom ansambla Antona Birtiča «Beneški brati» z narodnimi in modernimi pesmi

LA COMMEDIA DI PREDAN . . .

Continua dalla 3ª pagina

Ci convince di questo anche il linguaggio: un dialetto sloveno pieno di vita, in cui affiorano generose le coloriture locali degli interpreti. Rude e sarcastico, pronto all'enfasi ed alla beffa, quello delle parti maschili: «Ce plačate stivanko, bomo strejal an nardimo purton; če ne, bomo pa tulil an tambural...»; severo e gentile il parlare delle parti femminili.

Soprattutto, densa di connotati, la parola aderisce ai personaggi ed alle cose, elemento di pregnanza emotiva e simbolica, così nel lazzo come nell'invocazione: «Jest te sprimem tu mojo hišo ku mojga sina...».

Difficilmente un testo dialettale delle Valli del Natisone evita la traduzione mentale dall'italiano. «Beneška Ojeet», invece, è un testo tutto sloveno, dove la lingua letteraria slovena si fa strumento culturale nell'opera di rievocazione linguistica, in cui — infine — gli spettatori si ritrovano tale e quale come nelle piazzette paesane.

Del resto Predan è maestro del motto, dell'apologo immediato recuperato dalla vita e dal caso. Egli miete ampiamente nel campo della sua vasta esperienza umana fra montanari, furbi, bevitori, donnette, scanzonati, ecc.,

dal colorito contesto sociale della Slavia, così come ha raccolto dall'entusiasmo degli amici e dei conoscenti decine e decine di oggetti, i più svariati (cesti, piatti, cavalletti, pipe, mensole, mortai, roncole, zoccoli, pentole) per ambientare la commedia, senza che questi sopraffacesero la scena, concisa ed interessante: un esterno ed un interno d'assieme della casosteria dei Podklancarjov.

La commedia si conclude in un carosello corale del gruppo degli attori, cui si aggiungono i giovani burloni,

festanti per il matrimonio finalmente pattuito e concluso e per la «stivanka» finalmente pagata, al suono dell'inconfondibile fisarmonica di Ližo Jussa, attorno al «purton» degli sposi.

Grande entusiasmo fra il pubblico che, per tutto lo spettacolo, non riesce a frenare le esplosioni di ilarità.

Grazie al Gruppo Filodrammatico della Benecia, oggi abbiamo per la prima volta il nostro teatro, il quale porterà ancora più avanti il discorso della cultura slovena della nostra Comunità e sicuramente, pensiamo, anche oltre le Valli del Natisone.

Paolo Petricig

V odmoru komedije sta nastopila tudi Checco in Anna iz Sv. Lenarta s pesmi, katerih avtor je Checco sam

I CIRCOLI SLOVENI PER IL MUSEO DI CIVIDALE

Anche i circoli culturali della Slavia italiana sono interessati alla soluzione positiva della crisi del Museo di Cividale, che è, si badi, un importante centro storico ed archeologico di interesse europeo.

Non va dimenticato che in esso sono conservati numerosi oggetti di notevole pregio archeologico, soprattutto del neolitico.

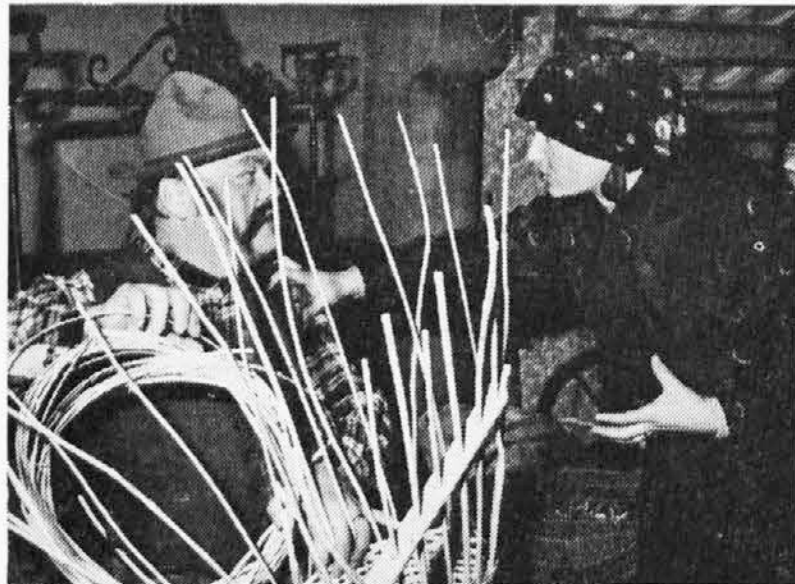
Vi sono reperti della Velika Jama di Savogna (Valle Rieka, presso il Ponte di Ranta), altri — di bronzo — dei pressi di S. Quirino a S. Pietro al Natisone, dove esistette una necropoli. In una nuova sistemazione del Museo dovrebbero trovare collocazione anche oggetti finora conservati nei ripostigli.

Il Museo di Cividale ha una grande funzione culturale: anche le scolaresche della Benecia, nell'arco di mezza giornata, possono visitarlo. Il consigliere provinciale Petricig ha presentato una interrogazione al Presidente della Provincia, al fine di suscitare un maggiore interesse dell'amministrazione per il patrimonio storico ed artistico di Cividale, cui sono interessate anche le Valli del Natisone.

BENEŠKA OJCET V SLIKAH

(Prava in igralska imena posameznih igralcev)

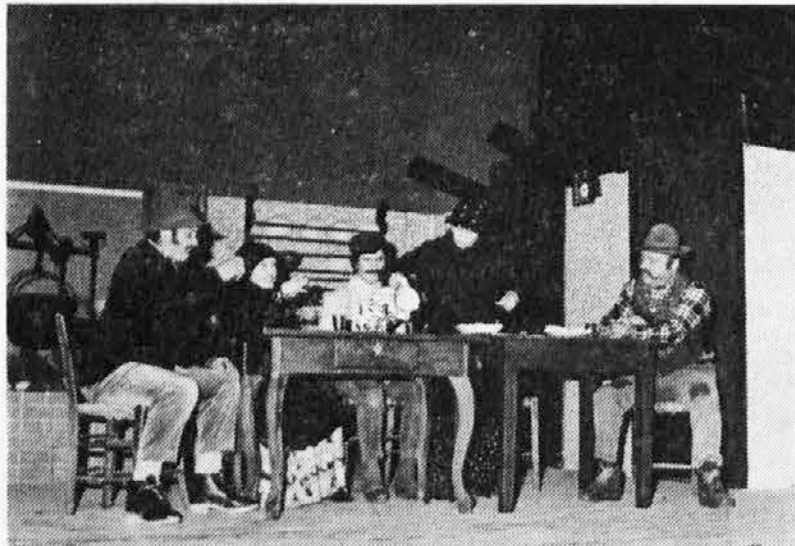
Izidor Predan (Zefa) in Bruna Chiuch (Mica)

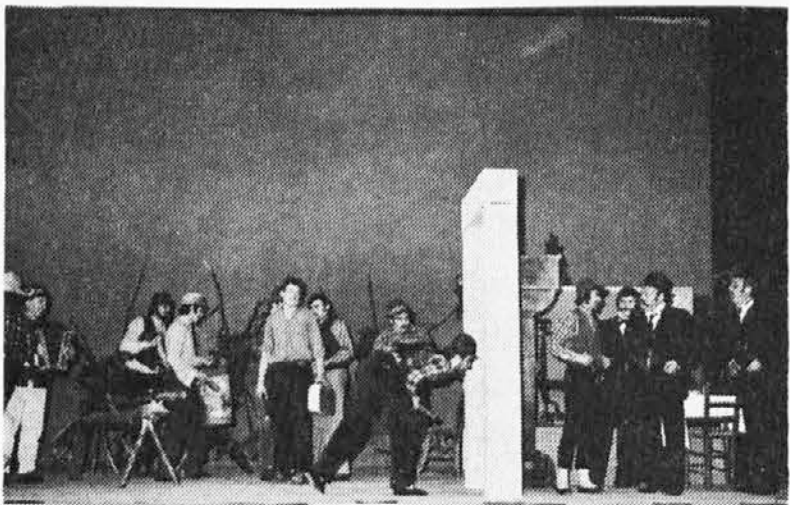
Mario Bergnach (Mateuž), Luciano Qualizza (Janez) in Remigio Cernotta (Tinac)

Marička (Giuliana Zufferli) je vsa srečna, da jo je prišel snubit gospodin Francesco iz mesta (Gino Qualizza)

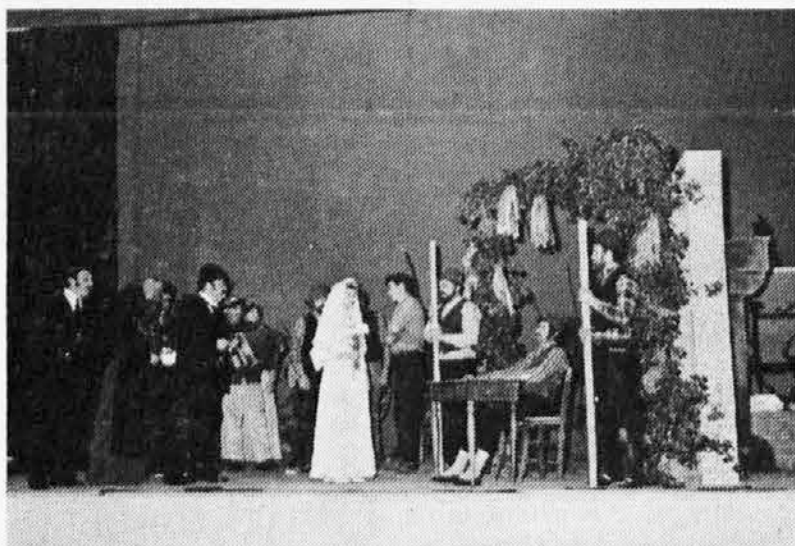
Romano Canalaz (Jakob), Vilma Martinig (Terezija), Paolo Duriavig (Vanac), Bruna Chiuch (Mica), Izidor Predan (Zefa) se glihajo za doto

Puobje tulijo in tamburajo pred Podklancarjevo hišo, pred poroko, ker ni bila plačana štivanka

Potem, ko je bila štivanka plačana, so šli noviči veselo na poroko. Veselili so se tudi fantje

Puobje «branijo» novičam pred portonom

Potem, ko so nehali «braniti» na portonu, so jo vsi skupaj veselo zaplesali

Tudi mali Edo Drecogna in šepetalec Gianni Floreancig sta sodelovala v komediji

KAKO JE NASTALA BENEŠKA DRAMSKA SKUPINA IN IGRA "BENEŠKA OJCET"

Z direktorjem Stalnega slovenskega gledališča iz Trsta, Filibertom Benedetičem in z domačinom Aldom Klodičem smo se razgovarjali vsakikrat, ko smo se srečali, da bi bilo prav in lepo, da bi ustanovili beneško dramsko skupino, ki naj bi igrala na odrih domače igrice.

Prva zamisel o tem sega že nekaj let nazaj. Z Aldom Klodičem sva bila že pred leti napravila seznam mladincev, ki naj bi igrali.

Ko smo se lansko leto prvič sestali, da bi programirali «Dan emigranta» v Čedadu, je postavil Benedetič s silo vprašanje ustanovitve gledališkega društva in dramske skupine Benečije.

Zadnje dni oktobra smo se sestali na Ljesh. Zbralo se je nad 20 mladincev in mladink. Vsi so bili navdušeni in pripravljeni za igranje. Nastal je bil celo problem, koga izbrati in koga izpustiti,

saj so bili vsi dobri in sposobni. Pri izbirah in izpustitvah lahko pride do zamere. No, upamo, da ni nihče zameril. Ekipa je bila zbrana, manjkalo pa je tekst igre. Rustja je predlagal, da naj bo to domači tekst, ki naj bi zajemal iz narodnega gradiva, iz običajev in folklore. Povedal sem mladincem, da sem nekaj podobnega spisal pred leti, ko sem bil na počitnicah v Franciji. Prosili so me, naj to igro poiščem in jo izročim do 9. novembra. Zal, je šla ta igra zgubljena. Treba je bilo napisati novo.

Dne 1. novembra je bil v Belgiji II. kongres Zveze slovenskih emigrantov iz Beneške Slovenije, katerega sem se udeležil. Ko smo se vračali z autobusom iz Belgije, sem bil kakor odmaknjen, odsoten od splošnega zadovoljstva in veselja, do katerega je prišlo po uspelem kongre-

su. Razmišljal sem, kaj naj napišem. Pred sabo so se mi vrteli prizori za prizorom in vse sem med sabo, v mislih spletal. Ko sem iztopil v Čedadu, 4. novembra, iz autobusa, sem imel pred sabo jasen načrt ali skelet igre. Treba ga je bilo samo napolniti z «mesom». Toda nisem mogel takoj začeti pisati. V uredništvu me je čakalo delo. Napisati sem moral članek o poteku kongresa izseljencev v Belgiji, nato sem bil pa pred izidom časopisa. Začel sem pisati «Beneška ojcet» 5. novembra popoldne. Pisal sem do polnoči in naslednji dan prav tako do polnoči. Dne 7. in 8. novembra mi jo je pretipkala Loreta, 9. novembra smo imeli v rokah igro v treh dejanjih, napisano na 39. straneh.

Prebral jo je režiser in najožji sodelavci dramske

skupine. Bila jim je všeč. Čas je stiskal. Šesti januar ni bil daleč. Treba je bilo odvihnniti rokave in se začeti učiti. Vsi so se pridno učili, čeprav v težkih pogojih.

Igralci so delavci, kmetje in uradniki, nekateri so zaposleni v Vidmu.

Da so prihajali na vaje, so morali napraviti vsakikrat 72 kilometrov.

Nismo imeli pa samo probleme z vajami. Treba je bilo urediti oder, kulise in zbrati primerne rekvizite po Benečiji. Dela je bilo precej, a moram reči, da je ljudstvo sodelovalo z nami. Povsod, kjer smo vprašali rekvizite, so nam jih radevolje posodili. Z iskanjem rekvizitov po vaseh pa se je še bolj razširila propaganda za igro. To je tudi eden izmed vzrokov, da jih je prišlo toliko na «Dan emigranta», da niso mogli vsi v teater «Ristori».

Vsi so bili ponosni, da so prispevali k uspehu igre in naši prvi gledališki izkušnji. In jaz se tu vsem prav iskreno zahvaljujem, v upanju, da bomo vedno deležni take pozornosti in sodelovanja, ker je naša velika želja, da bomo še delali in ustvarjali na tem, za nas, novem kulturnem področju.

Izidor Predan

RECENSIONE

BENEŠKA OJCET

La commedia di Predan come esperienza corale

Ci sembra di poter cogliere l'occasione della presentazione del 6 gennaio al Teatro Ristori di Cividale, in occasione del «Dan Emigranta», della Commedia «Beneška Ojcet» di Izidor Predan, per parlare del carattere di coralità e nel medesimo tempo di sintesi dell'opera teatrale.

Nell'arco di poco più di un'ora, infatti, autore, interpreti e pubblico si integrano fra loro per consumare, come in un falò (ci si passi la immagine) di scene, motti, gesti, risa, applausi, musiche, l'ideazione, la preparazione e la partecipazione.

La presentazione del regista della Commedia Adrian Rustja, si sofferma sull'entusiasmante lavoro degli attori dilettanti che, in un solo mese, rivelando anche singole doti drammatiche, hanno messo insieme quel gruppo teatrale che è ora l'ultima novità culturale della Slavia.

Aldo Clodig ne dà una presentazione culturale: effettivamente la commedia di Predan non può non essere anche una ricostruzione storica, con gli elementi espressivi del teatro, di una vita ed una tradizione che appaiono sepolte dalla vita moderna.

Ci sembra di dover aggiungere questo: la ricostruzione viene vissuta nell'esperienza teatrale con la coscienza dei valori comunitari, del cemento culturale che tiene unita una comunità, e non nella riproposta folkloristica di un passato quasi remoto.

I personaggi sono vivissimi, con caratteri sintetici, e (conosciamo personalmente gli «attori») sono in una chiara linea di contatto fra la vita reale e dei suoi mezzi espressivi e la finzione scenica che ne rappresenta il proseguimento.

Continua in 4ª pagina

Drage bralke!

Ze drugič smo skupaj v tem mladem letu. Za nami so, upam veseli prazniki Sveti trijo kralji in pa seveda tudi praznik naših emigrantov. O čem naj se pogovorimo danes?

V prejšnji številki sem vam zaželela obilo zdravja, sreče in zadovoljstva. Pa se malo pomenimo o zdravju, ki je pogoj za vse ostalo, kar naredi naše življenje srečno in zadovoljno. Gotovo ste že slišale o boleznih, ki predvsem ogrožajo nas, ženske, predvsem tiste, ki ste že prekoračile 40 leto - raku. Naj vas še posebej opozorim, preden ni prepozno: rak ni bolezen, ki je nujno smrtna, če se odkrije pravočasno. Je pa po razširjenosti na prvem mestu v svetu. To se pravi, da za njo umre največ ljudi, več kot tistih, ki so zadeti od kapi ali infarkta. Najbolj nevaren je rak na ženskih prsni in na rodnih organih. Le ta se ne odkrije tako kmalu, ne boli in ne povzroča kakšnih izrazitih te-

lesnih nevspečnosti kot druge bolezni, tudi ko je že zadosti razraščena. Zato vam, drage bralke, gorko polagam na srce: raziščite svoje telo, otipajte ga (recimo po vsakem kopianju) in brž, ko opazite vsako najmanjšo izboklinico ali bulico-takoj k zdravniku. Najbrž veste, da je v smislu svetovne borbe proti raku vsak tovrsten pregled popolnoma brezplačen, kjerkoli v svetu in da se za vsak vaš dvom izplača obiskati zdravnika, saj vas bo v večini primerov le pomiril. V nasprotnem primeru pa boste deležne najsrbnejšega zdravljenja do popolne ozdravitve. Res se vam izplača! Zato nič ne odlašajte, kajti rak je ozdravljiv le, če je pravočasno odkrit!

S tem vas nočem nič stršiti, kajti tako jaz, kot vi, upam, da ste zdrave kot tudi vaše družine. Vendar človek nikoli ne ve, kaj ga bo v življenju doletelo! Saj če bi vedeli, bi marsikdaj klonili pred težavami ali pa spremenili tok življenja, če bi bilo le mogo-

če. Vendar ne pozabite teh mojih svarilnih besed.

Žal mi je, da sem bila tako «poučna» in v vzezi s tem marsikako spravila v slabo voljo. Saj vem, da od mene pričakujete največ prijetnih stvari, saj nam vsakdanje življenje prinaša dovolj neprijetnosti! Pa naj bo za konec tale šala, s katero se poslavljam od vas-vendar le za štirinajst dni:

Neka žena je zbudila otroke, jih umila, oblekla, skuhalo zajtrk, očistila vsej družini čevlje, olupila krompir in zamerala kruh, zakrpala možu hlače in pospravila stanovanje. Nato je br: sedla na kolo in se odpeljala proti mestu.

«Hej, kam pa se vam tako mudi?» je zavpil za njo neki sosed.

«Ob desetih imam službo!» «mu je odgovorila.

«Glej, glej», je zamišljeno dejal sosed. «Tega pa nisem vedel, da kje dela!».

Pa Lepo pozdravljene.

Vaša Tatjana

ANCORA INTERROTTA LA STRADA DI MASSERIS

Da oltre un mese è bloccata da una frana la strada di Masseris.

Le frazioni di Tercimonte, Masseris e soprattutto la frazione di Cepletischis ed il valico di Polava sono raggiungibili solo con un lungo giro.

Ciò comporta gravi disagi alla popolazione, soprattutto studenti, operai e commercianti.

Questo non manca di suscitare il malumore della popolazione, che non intende sopportare indefinitamente i disagi, tanto più che — con un po' di buona volontà — Regione e Provincia potrebbero effettuare al più presto i lavori.

Il Sindaco di Savogna, ha chiesto immediatamente l'impegno degli Enti e si è recato a Trieste ed a Udine per sollecitare i lavori. Anche il consigliere regionale Specogna ha cercato di trovare una rapida soluzione. Il consigliere Petricig ha presentato in Provincia una interrogazione, in cui viene reso noto l'ulteriore aggravamento della situazione finanziaria del Comune di Savogna, già oberato di spese, si tratta di oltre sette milioni e mezzo l'anno,

per le «sue» strade turistiche, per le quali — a suo tempo — si pensava ad una «provincializzazione» più tardi rifiutata dall'amministrazione provinciale.

Più che giusta, dunque, la sollecita azione dell'amministrazione comunale.

VALLI DEL NATISONE

Chista l'Assemblea della Comunità Montana

Con una lettera i consiglieri dei gruppi di minoranza (PSDI, PSI, PCI ed Indipendenti) hanno chiesto al presidente la convocazione dell'Assemblea della Comunità montana delle Valli del Natisone (Nediška Gorska Skupnost).

Stigmatizzando il fatto che quello dell'opposizione, con la DC abbia eluso ogni dichiarazione sul programma ed impedito l'esposizione di quello dell'opposizione, constatato il ritardo (oltre un mese e mezzo) dei lavori della Assemblea in rapporto all'urgenza dei problemi delle Valli, i delegati esigono una approfondita discussione.

Per conto nostro riteniamo che la DC non possa esimersi dal confronto, se non vuole squalificare ulteriormente la propria credibilità politica nell'ambito della comunità montana.

S. PIETRO AL NATISONE

LISTA CIVICA:

CONVOCARE IL CONSIGLIO COMUNALE

Con la proposta di un nutrito ordine del giorno, i consiglieri della «Lista civica» hanno chiesto la convocazione del Consiglio comunale: Piano di fabbricazione, Conferenza sull'Istruzione, Servizio scuolabus per Altovizza, mozione della Provincia sui problemi etnolinguistici, problemi dell'Artigianato in accordo con l'ESA questi gli argomenti proposti.

Ci troviamo, afferma la richiesta firmata dai consiglieri Adami, Marinig e Qualizza, di fronte alla necessità di realizzare alcuni adempimenti inderogabili da parte del Comune di S. Pietro al Natisone.

Interessante il nuovo modo di operare dei consiglieri della «Lista civica», i quali intendono sviluppare la consultazione e la partecipazione, nei pre-consigli aperti, a tutti i cittadini, per concordare le proposte da portare in Comune.

PISMO UREDNIŠTVU

NE BOM SE BORILA PROTI KILOGRAMOM

Na strani «Ženski svet» v vašem listu sem se začudena vprašala, kako more ta naš časopis prinesiti takšen recept za shujšanje. Za katere žene v Benečiji, naj bi bil koristen? Shujševalno «kuro» naj bi delale ob sobotah in nedeljah, ko so doma!

Jaz nisem ne uradnica in niti tovarniška delavka. Stara sem 40 let, visoka 1,58 m in vagam 60 kg. Pravijo mi, da sem debeluška. A kaj mi pomaga ta nasvet, ko si nikdar v tednu ne morem privoščiti diete? Delati moram 7 dni v tednu na njivi, v hlevu, v hiši in še pri sosedih, če me potrebujejo. Jem, kar mi pride pod zob in še za moža in otroke moram skrbeti, da imajo izdatno hrano, pri nas, v bregih, kjer vsa naša hrana izgora v hipu.

Kje bi si jaz mogla privoščiti denarja za tak zajtrk, kosilo in večerjo, kot mi pripoča tisti recept v «Novem Matajurju»?

Res je, da je nekaj naših deklet zaposlenih na ravnem in da so ob sobotah in nedeljah, ko ne delajo po fabrikah, doma. Prav te, morajo po mojem mnenju, v teh prostih dneh, delati še več kot čez teden. Doma imajo priletne starše, ki ne čakajo ure, da bo hči pri hiši tista dva dni in pospravila, postorila, to in ono. S tem sem hotela le po-

vedati, ker nas vabi «Novi Matajur» za sodelovanje, da pri nas, v Beneški Sloveniji, ni nobene žene, ki bi lahko sprejela ta recept, morda bi ga lahko sprejela kakšna dol po Italiji, ki se je tja primožila in ji ni treba nositi ob prostih dnevih (žene ne poznajo prostih dni) težkega koša sena ali drv na ramenih.

Mislim zato, da bi bilo bolj koristno, če bi nas učili potom našega lista, kaj skuhati za ne zapraviti toliko denarja, kaj saditi na naših njivah v hribih, da bo pridelek obilnejši in izdaten, pa četudi gre kilogram gor, saj bo kmalu izgorel v mrzlih dneh.

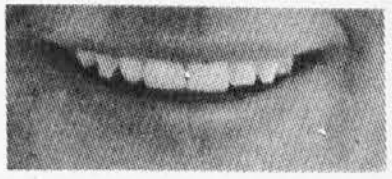
Rekla bi še to: takšne recepte, kako se iznebiti nekaj kilogramov, potrebujejo žene, ki se bi hotele ponašati na vitko postavo, ki nimajo potrebe, da gledajo v žep koliko stane takšna prehrana (čep prav samo dva dni v tednu) in tiste, ki le malo ali nič ne delajo.

Me, beneške Slovenke, moramo garati od zore do mraka, ker smo že po naravi delavne, in tudi če smo malo bolj okrogle, vsi radi gledajo za nami. Smo pač take in brez zamere.

Če objavite to pismo, bom vesela in strinjala se bo z menoj še marsikatera žena, saj je to «Ženski svet». Hvala in W 60 kg. Pišem za večino

žena naše doline, saj pravijo, da «Novi Matajur» sprejema tudi kritike.

Vanca

Tata je pretepel Marka, ker ga ni ubogal. Mali fantič se je jokaje zatekel k mami:

«Mama, naš tata je hud in se ga strašno bojim. Ali res nisi mogla dobiti drugega, boljšega moža, ki bi bil moj tata?».

Fantič, tako si še majhen in že kadiš cigarete. Ali ve tvoja mati, kaj počenjaš, ko te nima pred očmi?».

«In vaš mož, ali ve, da ustavlja na cesti tujece in jih ogovarjate?» se odreže fantiček.

«Zakaj se slikarji podpisujejo pod svoje slike?».

«Zato, da jih ne bi kdo narobe obesil na steno!».

«Kaj praviš Vanca, kako se bosta razumela novoporočenca?».

«Mislim da dobro. Moževi znanci pravijo: «Ubogo dekle», ženini pa: «Ubogi fant!».

PIŠE PETAR MATAJURAC

Seuce je stara vas nad Klodičem. Če jo gledaš iz višine, se ti zdi, da je zazidana na velikem plazu, ki naj se je biu nardiu, bogvje kolko stolet od tega, izpod hriba Svetega Martina.

Seučani so bistrournni ljudje in tajšni so morali biti tudi u starih cajtih, če jim njih sosjedje prepevajo, da so zlodja ujei. Pesem se glasi:

«Seučan so zluodja ujei, gor na Jel, gor na Skal so ga koval gor na Snic so ga dal Petrinovi pisci!» Topolučan pa jim pravijo: «Seučan je objesu zluodja u kostanj, če ga ni dol sneu, ga je pa zluodi uzeu!»

Seučani govoriyo ulažno, počasi, zatu imajo čas, da ti premišljeno in modro odgovore. Znani so njih modri, smješni odgovori, njih «batute».

U starih cajtih ni bluo kontrubutov od deže, da bi napravli to al pa drugo djelo na vasi. Takuo so muorali Seučani, kot po drugih vaseh, napeljati sami vodo in napraviti korito na sredi vasi. Djelali so z «rabuota-

mi», pa tudi denar so sami zbrali za nakup potrjebnega materjala.

Tisti, ki je biu buj bogat, ki je imeu vič krau u hljevu, je muoru dat vič denarja in napravit vič rabout. Te buogi so dali manj al pa nič.

Takuo je njekega dne Žefa zalotu rajnkega Karnjela, ki je umivu noge par vaškem koritu.

«Pojdi proč od korita, ti njesi nič dau u korito!» mu je zarju Žefa.

«Kakuo, da njesam dau u korito? Še prekleto dost sem dau, pogledi ile na moji glavi obrasnjak!» ja pokazu s parstam - Karneu in se zasmėjau.

Karneu je biu zaletou z glavo u korito, ko je biu pijan.

Njekega dne, u cajtu parve uejske, so srečali vasnjani na poti rajnkega Bepulna Funkjovega, ki se je biu uarnu od sudatov.

«Bepo, al si paršu na licenco?» so ga uprašali.

«Ja!» jim je na kratko odgovoriu.

«Al imaš veliko licenco?» «Ja, štirikrat je spravjena!» se je zarežu in šu napref.

Enkrat, kadar so prinesli

po hišah, «cartelle» za plačevanje dajatev od «ognjišča», se je Bepo Matijacu hudno razjezu. Šu je po Balentarčicjovih in pouprašu:

«Al se ti zdi pru tebe, Tona, da imamo mi samuo 50 franku manj dajatev, ku Tarbjanov, ki imajo šporget velik ku no kuhajo, hišo veliko ku no kasarno an sveta pa tarkaj ku Luxemburg?»

U starih cajtih, ko je bla mizerja po kumetijah, niso mogli zrediti velikih in debelih prasat. Če niso imjeli ljudje kaj jesti, ni imjelo niti prase.

Takole je povjedu o svojim prasiču rajnik Nacij Lukežinu:

«Učeraš sem odaru prase. Bluo je takuo majhano, da kadar sem mu sneu špeh, sem ga zviu in vargu z eno roko iz tal na gorenji pod, u skrambo.

Kadar sem šu gor, da bi ga osoliu, ga je imjela miš že pred jamo, kamor ga je bla pouljekla!»

Takuo so bli in so Seučani puni dobrega humorja, u dobrem življenju in pru takuo u mizerji.

K njem se bom še varnu. Vas pozdravja vaš

Petar Matajurac

KAJ SE JE ZGODILO PO NAŠIH DOLINAH

VODA IZ JUGOSLAVIJE ZA DREKO IN SOVODNJE

Vasi u Dreki in Sovodnjah tarpijo zavoj pomanjkanja vode ob usaki najmanjši suši. Pritožili so se že večkrat na oblasti in tudi komuni da bi napravili svoje korake na provinco, deželo, pa tudi u Rim.

Deželni konselir Romano Specogna je napravu prošnjo na predsedstvo ministrskega sveta (Presidenza del Consiglio dei ministri) da bi parpejali vodo iz Jugoslavije od studencev Taršica in Kodarjane, ki so blizu konfina.

Predsedstvo ministrskega sveta je sporočilo predsedniku nediške gorske skupnosti in šindakam u Dreki in Sovodnjah, da so poslali to prošnjo na ministrstvo za zadeve (Ministero Affari Esteri), da bi začeli razgovore z jugoslovanskimi oblastmi, da bi dovolile zgraditev vodovodov pri omenjenih studencih in tako bi ble dreške in sovodenjske vasi preskarbjene s pitno vodo. Predsedstvo ministrskega sveta obljublja, da bo mogoče rešiti ta problem v okviru sporazuma, ki je biu pred kratkem podpisan med Italijo in Jugoslavijo.

Ljudje, ki živijo blizu konfina, vedo, da sta omenjena studenca zmjeraj puna vode. Če bo paršlo do rešitve birokratskih procedur, bo rešen velik problem za ljudi u Dreki in Sovodnjah. Usi vemo, da je voda najbolj potreben element u življenju človeka in... živine.

GRMEK

KOMUNSKI KONSEJ

U soboto, 3. januarja, se je sestel komunski konsej, ki je razpravljal o teh problemih:

- 1) Nakup pulmina (za prevoz šolskih otrok in študentov);
- 2) Plan E.S.A. za nadiške doline;
- 3) Veterinarski konzorcij;
- 4) Delovni kantieri;
- 5) Sprememba gradbenega plana;
- 6) Prevzem s strani komunne službe za plakatanje (affissioni pubbliche);
- 7) E.C.A. (komunalna podpuorna ustanova);
- 8) Razno.

Konselirji so bli najprej seznanjeni, da bo koštal pulmin za prevozotrok 5.200.000 lir in da je za njegov nakup dobiu komun kontribut od dežele (Regiona) 4.000.000.

Kar se tiče plana E.S.A. (Ente di sviluppo artigiana) so sklenili, da bi ta plan povežali s spremembo plana o gradnji. Naročili bojo tehničnemu uradu (ufficiu) u Špetru, da bo pripravu en krajevni plan za gradnjo, kateri bi moral potle bit sparrjet od komunskega konseja.

Konsej je tudi razpravju o kumarju, ki je nastalo s tem, da so brisali nekatere ljudi iz seznama te buozih, katerim je dajala E.C.A. denarno podporo. Konstatira

no je bluo, da so dobivali to podpuoro tudi tajšni, ki niso bli pru potrebni. Zattoo so sklenili, da bojo dajali večjo podpuoro tistim, ki so zarjes potrebni.

Nato je bilo govora o odtočnih kanalih (fognature). Opozorili bojo firmo, ki ima u apaltu to djelo, naj pohiti, da konča začete fonjature in začne delati nove. Povjedano je bluo, da so zlo potrjebne ograje na cjesti, ki pelje u Topolovo. Teren nad cjesto in pod cjesto se plazi. Pametno bi bluo, če bi gospodarji sveta ne sekali drevves pod cjesto in nad cjesto, saj daržijo s koreninami gor zemljo.

Konselirji so govorili še o drugih problemih, kot so: pomanjkanje vode u Rukinu, javni električni razsvetljavi, o pomanjkljivi veterinarski službi, o ustanovitvi komunalne biblioteke in o drugih rečeh, ki pa jih ne moremo napisat, ker nam zmanjkuje prostor.

Riccardo Vogrig iz Zverinca 25 ljet konselir grmiškega komuna

Zadnji konsej našega komuna se je začeu z majhano, a pomembno cerimonijo. Riccardu Vogriču iz Zverinca so dali plaketo kot priznanje komuna, saj je biu cjelih 25 ljet konselir.

ZVERINAC

U srjedo, 7. januarja je umarła u čedadskem špitalu naša vasnjanka Marija Bukovac, Štefacova. Rajnka Marija je bla narbuj stara žena našega kamuna, saj je učakala 92 ljet.

Nje pogreb je biu na Ljesah u petak, 9. januarja.

SV. LJENART

SKRUTOVO

Dvje zibjele u Podrekovi družini

Se rjedko kada zgodi, da postaneta brat in sestra, u razdalji 10. dneh, tata in mama.

Tuo se je zgodilo u Podrekovi - Kekulnovi družini u Skrutovem.

Francesca, ki je poročena s Petram Jušičem iz Ažle, je porodila 26. decembra 1975 u videmskem špitalu lepo čičico, kateri so dali ime Teresa. Brat Michele, ki je poročen z Ivano Zanutto, pa je postau tata, ker mu je žena porodila 5. januarja ljetos puobčja, kateremu so dali ime Andrea. Novorojenčkom želimo puno sreče in zdravja u življenju, ki ga imata pred sabo.

SOVODNJE

PEČNIJE

Zadnje dni starega ljeta je umarła u čedadskem špitalu Golles Maria iz Pečnjega.

Imjela je 71 ljet in je bila mati beneškega duhovnika, pre Emilia Battističa, ki djela kot duhovnik italijanskih emigrantov v Švici. Na pogreb, ki je bil u Starmici, v matajurski fari, je paršlo veliko ljudi iz okoliških vasi, med katerimi smo zaštjeli 8 duhovnikov. Gospodu Emiliu in ostali žlahtj izrekamo najgloblje sožalje.

BARDCA

Umaru je Mario Blasutig - Mojac

Veliko žalost je parnesla novica iz Vicenze, da je tam umaru zadnje dni starega ljeta Mario Blasutig - Mojac u naše vasi.

Mario Mojacu je biu puno poznau med našimi emigranti u Belgiji in med tistimi, ki so se varnili domov iz Belgije.

Blizu Taminesa je z njegovo pridno ženo zazidu hišo in jo spremeni u «Café Matajur».

Benečani se ga pru lepou spominjamo tudi potem, ko je govoriu o naših problemih pu televiziji Koper.

Za božične praznike se je uarnu damu, da bi preživeu s parjatelj in žlahto nekaj ljepih ur. Pred Novim letom se je ustavu pu žlahti u Vicenzi in tam ga je na hitro doletela smart. Njegovo truplo so odpeljali u Belgijo, kjer so mu napravli velikanski pogreb. Počivu bo blizu svojega sina, ki mu je gor majhan umaru. Rajnik Mario je imeu 51 ljet.

Sekcija beneških emigrantov u Taminesu in centralna Zveza naših emigrantov u Čedadu izrekajo družini iskrene sožalje. Globoke sožalje izreka tudi Novi Matajur.

Podbonesec

Sprejet od komunskega konseja proračun (bilancio di previsionone)

Pred kratkem so se zbrali konselirji našega komuna pod predsedstvom šindaka Antona Manzinija.

Na konseju so sparjeli proračun (bilancio) za ljetu 1976. Proračun znaša glih tarkaj dohodkov (entrat) kot izdatkov (uscit): 560 milijonov in 25 taužent lir. Komunski konsej je tudi sklenu, da si prevzame stroške za prevoz šuolskega pulmina, za ukupitev katerega je dala dežela 4 milijone lir.

Nad 78 taužent prehodov čež konfin

U mjescu decembru je šlo čež naše obmejne bloke, na obe strani, 78.016 ljudi. Največ jih je šlo čež Štupico, ki je blok I. kategorije.

Italijanov s pasaportam je šlo čež konfin 15.839 (izšlo 7.805 in paršlo u Italijo 8.034). Drugi so šli z obmejnimi propustnicami.

DREKA

Kmalu bo funkcionirau nov komunski sedež

Potem, ko je zgoreu stari komunski sedež na Krasu pu Dreki, so bli napravli provizorični oficij, da je lahko funkcionirala komunna uprava. Potem so se odločili, da postrojijo zgorjeni komunski sedež. Sedež je sada popravjen. Trjeba je samuo dovaršit nekatere djela u notranjosti in napraviti strukture za centralno ogrevanje. Za to djelo bojo zapravli 4 milijone lir.

AHTEN

SUBID

Na 24. decemberja je umaru te narbuj star mož naše vasi, Balloch Valentin, star je biu 91 ljet.

Rajnik Valentin, bruan človek, je zmjeraj djelu an nje imeu maj potrebo mjedih. Takuo ku je star, je brau giornale brez očjalu.

Družini Balloch izrekamo naše globoko sožalje.

SREDNJE

DOLENJI TARBI

U pandejak, 5. januarja, je umrla naša draga vaščanka Jurman Giuditta - uduovka Qualizza - Kaučicjova pu domače.

Rajka Giuditta je bla narbuj stara žena iz našega kamuna. Imjela je 92 ljet. Umarla je u čedadskem špitalu, kjer so jo sparjeli, kadar si je zlomila nogo (stegno). Zdravniki so ji bli napravli operacijo an use je šlo dobro. Potle se je poslabšala, Bog jo je teu poklicat u nebesa.

Nje pogreb je biu pu Sv. Pavlu u srjedo, 7. januarja, popudan.

Žalostni družini izrekamo naše globoko sožalje.

Vanac

ŠPIJETAR

Proračun nediške skupnosti: 45 milijonov lir

Pred kratkem je sklicu direktiv nediške skupnosti predsednik Romano Specogna. Na sestanku (riunionu) so sklenili podaljšat službo impiegatov za drugih 6 mjescu.

Potle so se odločili, da se bo zborovanje (assemblea) konzorcija vršilo u soboto, 31. januarja.

Sprejeli so proračun (bilancio), ki je za sada samuo tehničnega karakterja. Predvideva 45. milijonu dohodkov (entrate) in pru tarkaj izdatkov (uscite).

ZVEZA BENEŠKIH EMIGRANTOV IZ BENEČIJE

Obvešča svoje aktiviste, da je Izvršni Odbor programiral datume sestankov za ljetu 1976, ki se bodo vršili na centralnem sedežu u Čedadu, ul. IX Agosto, 8, tel. (0432) - 71386, kakor sledi:

Januar	1976 dan	torek	13 in	torek	27
Februar	» »	» 10	» »	» 24	
Marec	» »	» 9	» »	» 23	
April	» »	» 6	» »	» 20	
Maj	» »	» 4	» »	» 18	
Junij	» »	» 1	» »	» 15	
Julij	» »	» 6	» »	» 20	
Avgust	» »	» 31	» »	» »	
September	» »	» 14	» »	» 28	
Oktober	» »	» 12	» »	» 26	
November	» »	» 9	» »	» 23	
December	» »	» 7	» »	» 21	

Za tiste, ki želijo vspostaviti stik s centralnim sedežem, poleg uradnega delovnega urnika, lahko to napravijo u dnevih sestankov Odbora, od 20. do 22. ure.

Odbor

Emigranti so se zbrali na tradicionalnem srečanju u Bardu

BARDU

U Bardu so se zbrali tudi letos pred Sv. Trije Kralji emigranti iz usjeh vasi komuna.

Na to simpatično srečanje je paršu senator Bruno Lepre, ki je govoriu o problemih emigraciona. Prireditve u Bardu so se udeležili tudi parjatelj iz Tolminskega,

med njimi Vlado Uršič, član komisije za mednarodne odnose in Franc Kravanja, predsednik medobčinskega sveta Tolmin.

Po priložnostnih govorih je slediu kulturni program, ki ga je prau lepo izvedel oktet študentk gimnazije iz Tolmina.

še 75-letna Karolina Levan vd. Noacco - Šinikičeva.

Vsem svojem naših dragih rajnikih izrekamo iskrene sožalje.

TIPANA

Umrł je Cuffolo Agostino najstarejši vaščan

V zadnji številki Novega Matajura smo poročali, da je u Tipani umrlo meseca decembra 5 oseb, a ko je bil časopis že u tisku smo zvedeli, da je zadnjega dne u letu umrł tudi 82-letni Agostino Cuffolo - Beč pu domače, ki je bil najstarejši mož vasi. Umrł je u videmskem špitalu, a pokopali smo ga u velikem spremstvu domačinov na domačem pokopališču.

Dne 7. januarja pa je preminila u videmskem špitalu

Prosimo drage bralce in cenjene naročnike, tiste, ki niso še poravnali naročnine za Novi Matajur, da to storijo čimprej. V ta namen bodo dobili u tej številki poštno položnico.

Naročnina za Italijo stane 2.000 lit.
za druge evropske države 3.000 lit.
za prekooceanske države 4.000 lit.

MODA
GIOVANE
CIVIDALE

SANTI